

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ของวังสวนบ้านแก้ว จังหวัดจันทบุรี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์” ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สัญลักษณ์ของวังสวนบ้านแก้ว จังหวัดจันทบุรีและเพื่อส่งเสริมการใช้สัญลักษณ์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของวังสวนบ้านแก้ว จังหวัดจันทบุรี โดยการใช้ทฤษฎีสัญวิทยาตามแนวทางของโรลันด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) นำมาใช้วิเคราะห์สัญลักษณ์ และจัดว่าอยู่ในแนวทางสัญวิทยาเชิงโครงสร้าง (Structural Semiology) ซึ่งเสนอหน่วยสื่อความหมายแต่ละหน่วยมิได้มีตัวตนอยู่โดยลำพังโดด ๆ แต่อาศัยความเชื่อมโยงระหว่างกันประกอบเป็นโครงสร้างขององค์รวมจึงทำให้แต่ละหน่วย มีค่าความหมายขึ้นมาได้ กระบวนการสื่อสารจึงอิงอยู่กับเครือข่ายความสัมพันธ์กันเองของหน่วยทั้งหมด (วรรณพินิจ อังคศิริสรพ. 2558 : 8) ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลสิ่งปลูกสร้างและข้าวของเครื่องใช้ของวังสวนบ้านแก้ว อันเป็นแหล่งข้อมูลและพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา โดยการลงพื้นที่คัดเลือกการสิ่งต่าง ๆ ในวังสวนบ้านแก้ว มาทำการศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง (Selective Sampling) ศึกษาปรากฏการณ์เชิงสัญลักษณ์ควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Work) โดยใช้แบบวิเคราะห์สัญลักษณ์ที่สร้างขึ้นรวมทั้งการเก็บข้อมูลในลักษณะอื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์บุคคลมาเป็นเครื่องมือทำการวิจัย เพื่อค้นหาความหมายที่แฝงเร้นของปรากฏการณ์ในปัจจุบันที่ดำรงอยู่

สรุปผลการวิจัย

ในการสรุปผลการวิจัยเรื่องนี้ มีประเด็นที่เป็นประเด็นหลักคือ การค้นหาความหมายที่แฝงเร้นอยู่ในสิ่งปลูกสร้างและข้าวของเครื่องใช้ของวังสวนบ้านแก้ว ซึ่งผู้วิจัยได้ลงมือคัดเลือกสิ่งต่าง ๆ ที่เห็นว่ามีค่าสำคัญมาทำการศึกษาตามเป้าหมายของการวิจัยคือการค้นหาสัญลักษณ์สิ่งปลูกสร้างและข้าวของเครื่องใช้ของวังสวนบ้านแก้ว ตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้คือ

1. เพื่อศึกษาสัญวิทยาของวังสวนบ้านแก้ว จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อส่งเสริมการใช้สัญลักษณ์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

ของวังสวนบ้านแก้ว จังหวัดจันทบุรี

การสร้างความหมายในสิ่งปลูกสร้างและสิ่งของเครื่องใช้ของวังสวนบ้านแก้ว ทั้งที่เป็นความหมายโดยตรงและความหมายนัย ซึ่งการวิเคราะห์เพื่อหาความหมายแฝงทั้งในเรื่องของสัญลักษณ์ดังกล่าว สามารถแยกวิเคราะห์ได้ตามวัตถุประสงค์ข้างต้น

สัญลักษณ์ของวังสวนบ้านแก้ว ได้แก่ การวิเคราะห์สัญลักษณ์สิ่งปลูกสร้างและสิ่งของเครื่องใช้ของวังสวนบ้านแก้ว โดยสัญลักษณ์ของสิ่งปลูกสร้างและสิ่งของเครื่องใช้นั้น มีทั้งความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย ซึ่งความหมายโดยตรงนี้เป็นความหมายในลำดับที่หนึ่งแรก ที่เป็นความสัมพันธ์ ขึ้นพื้นฐานระหว่างสัญลักษณ์กับตัวอ้างอิง และความหมายโดยนัยเป็นความหมายในลำดับที่สอง ซึ่งให้ความหมายที่ลึกซึ้งกินใจเกินกว่าความหมายในขั้นแรก จากการวิเคราะห์ดังกล่าวจึงเป็นที่มาของข้อสรุปในการวิเคราะห์สัญลักษณ์สิ่งปลูกสร้างและสิ่งของเครื่องใช้ของวังสวนบ้านแก้วให้เห็นชัดเจน ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 20 สรุปการวิเคราะห์สัญลักษณ์สิ่งปลูกสร้างและสิ่งของเครื่องใช้ของวังสวนบ้านแก้ว

รูปสัญลักษณ์	ผลการวิเคราะห์สัญลักษณ์	
	ความหมายโดยตรง	ความหมายโดยนัย
- พระบรมราชินยานุสาวรีย์	- สถาปัตยกรรมพระบรมรูปปั้น - พระอิริยาบถประทับนั่งเมื่อได้นำมาเทียบกับยืน - พระรูปปั้นเท่าพระองค์จริง - ตั้งอยู่ในสถานศึกษา	- สิ่งปลูกสร้างสำคัญของสถานที่ - ผู้มีความอบอุ่นชวนซิดใจใกล้เนื่องด้วยการนั่ง ให้ความรู้สึกอบอุ่นใกล้ชิดดีกว่าการยืน - เสมือนยังทรงพระชนม์ชีพ - บุคคลที่มีคุณูปการต่อสถานศึกษา
- ตราประจำพระองค์	- ตราประจำพระองค์อยู่สูงสุด - ตั้งไว้เบื้องสูง มองเห็นได้ง่ายจากทั้งใกล้และไกล	- การดำรงพระอิสริยยศชั้นสูง - ผู้พบเห็นตระหนักรู้ในพระเกียรติได้ในทันทีที่มองเห็น
- ตราเมษัตรี	- ตราเมษัตรีมีประจำพระองค์ มีที่มาจากพระนามาภิไธย “รำไพพรรณี”	- เครื่องหมายแห่งความรัก

ตาราง 20 (ต่อ)

รูปสัญลักษณ์	ผลการวิเคราะห์สัญลักษณ์	
	ความหมายโดยตรง	ความหมายโดยนัย
- พระตำหนักใหญ่ (พระตำหนักเทา)	- พระตำหนักของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ - มีขนาดเท่าที่อยู่อาศัยของบุคคลธรรมดาทั่วไป - การออกแบบที่ดี - การออกแบบพิเศษ - ทาสีเทาตามยุคสมัย - ทาสีเทา สีเดียวกับพระตำหนักโนล พระตำหนักแรกในอังกฤษ สถานที่ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงสละราชสมบัติ	- ที่อยู่อาศัยของบุคคลชั้นสูง - มีความเรียบง่ายแบบสามัญ - ภูมิปัญญา - ที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงวัย - รสนิยมในบ้านของผู้ดี ที่บ่งบอกถึงความสุภาพ - ความรักความผูกพัน
- พระตำหนักคอนแอง (พระตำหนักแดง)	- อาคารสองชั้นแบบยุโรปสร้างด้วยไม้สักทาสีแดง	- ความเป็นชาตินิยม และอุดมการณ์รัฐ และความเป็นมงคล
- เรือนเทา	- เรือนไม้หลังเล็ก เคยเป็นที่ประทับของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ	- ความสมถะ เรียบง่าย
- เรือนแดง	- บ้านพักของข้าหลวงที่ตามเสด็จสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ มาจากกรุงเทพฯ	- ความจงรักภักดี
- เรือนเขียว	- เป็นเรือนไม้ชั้นเดียวทาสีเขียว ทั้งหลัง โดยสีเขียวเป็นสีที่มีความสำคัญต่อสถานที่ เป็นสีวันคล้ายวันพระราชสมภพพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ	- ความรักและความผูกพัน

ตาราง 20 (ต่อ)

รูปสัญลักษณ์	ผลการวิเคราะห์สัญลักษณ์	
	ความหมายโดยตรง	ความหมายโดยนัย
- ส่วนส่วนพระองค์ (สวนผลไม้)	- สถานที่ในการทดลองปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ตัวอย่างเผยแพร่แก่ ราษฎรในท้องถิ่น	- คุณูปการอนเอนกอนันต์ อันหาที่สุดมิได้ของสมเด็จพระ ราชินีที่มีต่อประชาราษฎร ในท้องถิ่น
- ส่วนส่วนพระองค์ (สวนทรงพระสำราญ)	- สวนส่วนพระองค์ที่มีภูมิทัศน์ แบบสวนอังกฤษ แบบอย่างมา จากพระตำหนักในประเทศ อังกฤษที่เคยทรงประทับร่วมกับ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ	- ความรักและความผูกพัน
- ต้นจำปาทรงปลูก	- ต้นจำปาทรงปลูก โดยพระบาท สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล รัชกาลที่ 9 หลังพระตำหนักใหญ่ ไม่ไกลจากห้องพระบรรทม มากนัก จำปานั้นนอกจาก ความหอมยามราตรีแล้ว ยังมี ที่มาจากความหลัง เกี่ยวพันต่อ พระหทัยในสมเด็จพระนางเจ้า รำไพพรรณีฯ ที่สำคัญยิ่ง	- ความใฝ่พระทัยที่พระบาท สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล ทรงมีต่อสมเด็จพระนางเจ้า รำไพพรรณีฯ - มงคลแห่งสถานที่
- การชลประทาน วังสวนบ้านแก้ว	- วิธีการชลประทาน โดยการ กักเก็บน้ำไว้ แล้วจึงปล่อยน้ำ จากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ ตามธรรมชาติ ลดหลั่นลงเป็นระยะ ผ่านราง ส่งน้ำ ลงยังบ่อเก็บน้ำต่าง ๆ ที่กระจายอยู่โดยรอบ	- ภูมิปัญญาด้านชลประทาน ท้องถิ่น

ตาราง 20 (ต่อ)

รูปสัญลักษณ์	ผลการวิเคราะห์สัญลักษณ์	
	ความหมายโดยตรง	ความหมายโดยนัย
- สระตึกตาและบ่อน้ำ	- สระน้ำหรือบ่อน้ำ ที่สร้างด้วยอิฐมีลักษณะโค้งมนสวยงามรับกับสถานที่ สร้างขึ้นเพื่อความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยของเงินว่าด้วยเรื่องสระน้ำบ่อน้ำเสริมพลัง	- ความเชื่อที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทยจีน
- ศาลพ่อปู่โป่งลาน	- สถานที่ซึ่งชาวบ้านบริเวณใกล้เคียงนับถือสืบทอดกันมา - ศาลพ่อปู่โป่งลานหันหน้ามาในทางที่เผชิญหน้ากันกับพระบรมชินยานุสาวรีย์สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ	- วัฒนธรรมทางความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ - ความเชื่อเกี่ยวกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ในลักษณะเชิงพื้นที่เสริมวิธีการให้สถานที่ที่มีความศักดิ์สิทธิ์เพิ่มมากขึ้น จากการที่จงใจให้สิ่งปลูกสร้างสองสิ่งนี้หันหน้าเข้าหากัน จนเกิดความโดดเด่น ชวนสงสัยผ่านการผูกเรื่องเล่าโยงเข้ากับพลังที่ไม่สามารถอธิบายได้
- ศาลท่านราชเลขา หน้าพระตำหนักดอนแค	- ศาลพระภูมิใหม่และทำพิธีบวงสรวง ตามลัทธิศาสนาพราหมณ์ และศาสนาพุทธ	- ความเชื่อในเชิงพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ส่งเสริมให้เกิดผลต่อฤทธิ์ทางใจ
- ศาลพระภูมิเจ้าที่	- ศาลพระภูมิเจ้าที่ ที่ได้เล่าสืบกันมาว่าตั้งขึ้นโดยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ	- วัฒนธรรมความเชื่อในเรื่องพระภูมิเจ้าที่

ตาราง 20 (ต่อ)

รูปสัญลักษณ์	ผลการวิเคราะห์สัญลักษณ์	
	ความหมายโดยตรง	ความหมายโดยนัย
- พระบรมสาทิสลักษณ์สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ ในพระตำหนักใหญ่	- พระบรมสาทิสลักษณ์องค์ใหญ่ กลางห้องโถงใหญ่ - มีพานพุ่มดอกไม้ วางบนโต๊ะหมู่ประดิษฐาน หน้าพระบรมฉายาลักษณ์	- ภาพบุคคลสำคัญของสถานที่ - ผู้สูงศักดิ์ที่ควรแก่การเคารพสักการะ
- พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ	- พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ อยู่เหนือพระแท่นบรรทม	- ความสำคัญสูงสุดอันเนื่องมาจากวัฒนธรรมของคนไทย ให้ความสำคัญกับสิ่งที่ไว้เหนือศีรษะ โดยเฉพาะการไว้ในห้องนอนเหนือศีรษะ
- พระบรมฉายาลักษณ์สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ และบุคคลอื่นร่วมในภาพ	- พระบรมฉายาลักษณ์สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ ท่ามกลางพระประยูรญาติ	- ความสัมพันธ์ในหมู่ญาติที่ดูแลห่วงใยใกล้ชิดกันในสังคมไทย
- ฉลองพระองค์	- ฉลองพระองค์ในชุดสตรีที่เหมาะสมและงดงามของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ	- มีรสนิยมติ - สตรีชนชั้นสูง
- ผลิตภัณฑ์เสื้อสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ	- ผลิตภัณฑ์เสื้อสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ ได้ทรงออกแบบไว้โดยทรงพัฒนาจากงานฝีมือชาวบ้าน จนได้รับความนิยมแพร่หลาย	- ความมีอัจฉริยภาพของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ และความมีพระเมตตาเอาใจใส่ต่อประชาชน
- หนังสือส่วนพระองค์	- หนังสือส่วนพระองค์ เป็นหนังสือภาษาต่างประเทศทั้งหมด	- ผู้มีความรู้ดี

ตาราง 20 (ต่อ)

รูปสัญลักษณ์	ผลการวิเคราะห์สัญลักษณ์	
	ความหมายโดยตรง	ความหมายโดยนัย
- รถยนต์พระที่นั่ง	- รถยนต์พระที่นั่งในสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ - รถยนต์พระที่นั่งสีเหลืองงาช้าง - รถยนต์ยี่ห้อ Standard Vanguard ปี 1947	- สำหรับพระเกียรติยศ - สิริรถยนต์ตามระเบียบปฏิบัติพระราชสำนักไทย - สิ่งของโบราณที่หาดูยากในปัจจุบันและมีคุณค่าทางด้านจิตใจ

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง “การสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ของวังสวนบ้านแก้ว จังหวัดจันทบุรี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์” ที่เน้นไปยังเรื่องของการค้นหาความหมายที่แฝงเร้นอยู่ในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของวังสวนบ้านแก้ว ซึ่งประกอบไปด้วยสิ่งปลูกสร้างและสิ่งของเครื่องใช้ของวังสวนบ้านแก้วจำนวนมาก ที่ได้จัดแสดงไว้ในพิพิธภัณฑ์วังสวนบ้านแก้ว และผู้วิจัยได้ลงมือทำการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Selective Sampling) ศึกษาปรากฏการณ์เชิงสัญลักษณ์ของสิ่งปลูกสร้างและข้าวของเครื่องใช้ที่เห็นว่าสำคัญเป็นหลักดังกล่าว โดยการใช้แนวคิดทฤษฎีสัญวิทยาเชิงโครงสร้าง สำนักโครงสร้างนิยมของโรลันด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) นำมาใช้วิเคราะห์สัญลักษณ์สิ่งปลูกสร้างและสิ่งของเครื่องใช้ของวังสวนบ้านแก้ว

จากการวิเคราะห์ความหมายแฝงที่ได้จากการศึกษาเรื่อง สัญวิทยาของวังสวนบ้านแก้วเกี่ยวกับปรากฏการณ์เชิงสัญลักษณ์ของสิ่งปลูกสร้างและข้าวของเครื่องใช้ของวังสวนบ้านแก้วแล้วนั้น เป็นการวิเคราะห์หาความหมายโดยนัยเป็นหลัก ซึ่งการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้มีแนวทางการวิเคราะห์สอดคล้องไปในทำนองเดียวกันกับการวิเคราะห์ของพงศ์กฤษณ์ พลเลิศ (2554 : 87 - 91) จากการสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยได้ค้นพบว่าการวิเคราะห์สัญลักษณ์ดังกล่าว พบว่า มีสัญลักษณ์ที่โดดเด่นอยู่ 2 กลุ่มความหมายด้วยกัน ได้แก่

1. สัญลักษณ์เกี่ยวกับความเชื่อ ได้แก่ การวิเคราะห์สัญลักษณ์ของสิ่งปลูกสร้างและสิ่งของเครื่องใช้ของวังสวนบ้านแก้ว พบว่า มีสัญลักษณ์เกี่ยวกับความเชื่อซึ่งแฝงฝังอยู่ในพื้นที่ทางการวิจัยจำนวนมาก ซึ่งโดดเด่นและน่าสนใจเป็นอย่างมาก ได้แก่ ในส่วนของพระบรมราชินยานุสาวรีย์

พบสัญญาพิธีบวงสรวงทวยเทพปฏิสังขรณ์สิริวัฒนมงคล วังสวนบ้านแก้ว เนื่องในวันพระราชสมภพ สัญญาสระตึกตาและบ่อน้ำ สัญญาศาลพ่อปู่โป่งลาน สัญญาศาลท่านราชเลขา สัญญาศาลพระภูมิเจ้าที่

2. สัญญาเกี่ยวกับความรักและความผูกพัน ได้แก่การวิเคราะห์สัญญาของสิ่งปลูกสร้าง และสิ่งของเครื่องใช้ของวังสวนบ้านแก้ว พบว่ามีความหมายโดยนัยซึ่งวิเคราะห์ได้ถึงความรักและความผูกพัน ได้แก่ สัญญาพระตำหนักใหญ่ (พระตำหนักเทา) สัญญาเรือนเขียว สัญญาสวนส่วนพระองค์ (สวนทรงพระสำราญ)

สัญญาเกี่ยวกับความเชื่อ

ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้ค้นพบข้อสรุปหลายประการที่มีความสอดคล้องกับการศึกษาหาความหมายแฝง เช่น เห็นได้จากเรื่องของการวิเคราะห์พิธีบวงสรวงทวยเทพปฏิสังขรณ์สิริวัฒน มงคล วังสวนบ้านแก้ว เนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีพระบรมราชินี ณ ลานพระบรมราชินยานุสาวรีย์ มีบุคคลสำคัญทางการปกครอง บุคลากรทางการศึกษา เจ้าหน้าที่นิสิตและประชาชนทั่วไป เข้าร่วมพิธีจำนวนมาก และได้มีการนำเสนอเรื่องราวข่าวสารออกสื่อให้รับทราบในพื้นที่กว้าง ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่เกิดขึ้นกับสิ่งปลูกสร้างของวังสวนบ้านแก้วนี้ เป็นพิธีกรรมที่สนับสนุนแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์อย่างเห็นได้ชัดจากการจัดงานประเพณีที่ติดต่อกันเรื่อยมาและมีพิธีกรรมทั้งทางศาสนาพุทธและพราหมณ์เข้ามาเกี่ยวข้องตามแนวทางของแนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ มีองค์ประกอบสองด้าน ได้แก่ โลกสามัญ (Profane World) และโลกศักดิ์สิทธิ์ (Sacred World) ปรีดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล (2546 : 136) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ โลกสามัญ (Profane World) ไว้ว่า เป็นโลกที่มองเห็นได้และสัมผัสได้ ซึ่งมีทั้งการเกิดและตายสุขและทุกข์ โดยนำเรื่องราวที่ถูกบันทึกเรื่องเล่า ตำนาน ในอดีตของชุมชนมาผูกโยงเพื่อแสดงความเป็นตัวตนของชุมชน ทั้งนี้ความเชื่อในแต่ละเรื่องเล่าและตัวตนของชุมชนจะถูกเก็บรักษาไว้ในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ และมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของบริบทชุมชน โดยสร้างความเชื่อเกี่ยวกับพลังงานเหนือธรรมชาติและโลกหลังความตาย ซึ่งเป็นโลกที่พระเจ้าและวิญญาณมนุษย์สิงสถิตอยู่ เรียกว่าโลกศักดิ์สิทธิ์ (Sacred World) ซึ่งเอมิล ดูร์กายม์ (Emile Durkheim, 1915 : Unpage) ได้กล่าวว่าโลกศักดิ์สิทธิ์และโลกสามัญเป็นมโนทัศน์อย่างหนึ่งในการพิจารณาระบบความเชื่อและศาสนา เพื่อสัมผัสหรือเข้าถึงโลกศักดิ์สิทธิ์ มนุษย์จึงสร้างพื้นที่เฉพาะสำหรับประกอบพิธีกรรม ซึ่งเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างโลกสามัญของผู้คนกับโลกทางความเชื่อ ในอำนาจเหนือธรรมชาติเรียกว่าพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ (Sacred Place) โดยลักษณะพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของพระบรมราชินยานุสาวรีย์สามารถสังเกตได้จาก 3 ลักษณะตามแนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของศรีศักร วัลลิโภดม (2542 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้แก่

1. ลักษณะเชิงพื้นที่ ซึ่งมักอยู่ในภูมิภาคที่เด่น เช่น วังสวนบ้านแก้ว ตั้งอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี มีความโดดเด่น ชวนสงสัย ว่าเหตุใดพื้นที่นี้จึงร่วมกัน เป็นทั้งพื้นที่วังที่ประทับกับพื้นที่สถานศึกษาในสถานที่เดียวกัน

2. พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องเล่า ชุมชน ได้สร้างความหมายให้แก่พื้นที่ที่มีความสำคัญ ผ่านการผูกเรื่องเล่า ตำนาน ในอดีตเป็นเรื่องเล่าขานกันมาจนกลายเป็นความเชื่อในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์จนถึงปัจจุบัน ซึ่งตำนานได้ผูกโยงความเป็นตัวตนของคนในชุมชน เข้ากับพลังบางอย่างที่ไม่สามารถอธิบายได้ เช่น วังสวนบ้านแก้ว จังหวัดจันทบุรีนั้น อดีตเคยเป็นที่ประทับของอดีตสมเด็จพระราชินีองค์หนึ่งของประเทศไทย ยาวนานถึง 18 ปี ท่านได้ทรงสร้างคุณูปการสำคัญแก่ชาวจันทบุรีด้วยความพระเมตตา เมื่อทรงเสด็จสวรรคตไปแล้วก็ยังมีความเชื่อของชุมชนในความมีพระเมตตาที่จะดูแลปกป้องชาวจันทบุรี ให้มีความสุขความเจริญ โดยมีประเพณีของชุมชนต่อเนื่องมานาน โดยในทุกวันที่ 22 พฤษภาคม ของทุกปี ณ ลานพระบรมชินยานุสาวรีย์สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี วังสวนบ้านแก้ว ได้มีพิธีบำเพ็ญกุศลและวางพวงมาลาวันคล้ายวันสวรรคต สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ 7 ต่อเนื่องมายาวนานจนเป็นประเพณี บนพื้นที่อันศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งตำนานได้ผูกโยงความเป็นตัวตนของคนในชุมชน เข้ากับพลังบางอย่างที่ไม่สามารถอธิบายได้ มีความเชื่ออีกบางประการคือ เมื่อผู้ใดมีความประสงค์ตามคำขอทั้งในเรื่องการขอ โชคลาภ ความรัก การศึกษา ผู้ที่มีความประสงค์เหล่านี้ก็มักนำดอกกุหลาบสีชมพูมาถวาย ณ ลานพระบรมชินยานุสาวรีย์สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ วังสวนบ้านแก้ว จังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีเรื่องเล่าสืบทอดกันมาว่า สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ ทรงโปรดกุหลาบสีชมพู หากผู้ใดนำกุหลาบสีชมพูมาถวายจะได้สมความปรารถนาตามคำขอ

3. ร่องรอยกิจกรรมทางศาสนา พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ จะมีร่องรอยหรือสัญลักษณ์ ที่ถูกทำให้เชื่อว่าเป็นร่องรอยศักดิ์สิทธิ์ปรากฏอยู่ โดยมีความเกี่ยวข้องกับตำนานในพื้นที่ เช่น ในแต่ละปีจะต้องมีการจัดงานประเพณีสำคัญ ณ ลานพระบรมชินยานุสาวรีย์สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ วังสวนบ้านแก้ว ได้แก่งานประเพณีประเพณีเทิดพระเกียรติวางพวงพุ่มดอกไม้ วันคล้ายวันพระราชสมภพ และพิธีบำเพ็ญกุศลและวางพวงมาลาวันคล้ายวันสวรรคต สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ 7 อย่างต่อเนื่องยาวนาน

ในเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อที่ปรากฏในวังสวนบ้านแก้วจากการวิเคราะห์สัญญาณนั้น นอกจากเรื่องความเชื่อในปรากฏการณ์เกี่ยวกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในส่วนของสัญญาณพระบรมชินยานุสาวรีย์สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ แล้ว ยังมีความเชื่อที่สำคัญควบคู่กันเมื่อนำแนวความคิดเกี่ยวกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์มาใช้วิเคราะห์แล้วเป็นไปในแนวความคิดเดียวกันดังกล่าวคือ สัญญาณของศาลพ่อปู่ไป่ปลาน และสัญญาณศาลท่านราชเลขา ที่ใช้แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อและแนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์

เช่นเดียวกัน แต่จะมีความพิเศษที่สามารถนำมาวิเคราะห์จากการสังเกตเห็นของนักวิจัย คือ สิ่งปลูกสร้างที่เชื่อว่าจะมีความศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้น มีลักษณะของการถูกทำให้มีความพิเศษเพิ่มมากขึ้น เช่น พระบรมชินยานุสาวรีย์สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ หันหน้ามาในทางที่เผชิญหน้ากันกับศาลพ่อปู่โป่งลานและศาลท่านราชเลขาถูกสร้างขึ้นใหม่และเปลี่ยนจากทิศเดิมมาเป็นทิศทางใหม่ โดยหันหน้ามายังพระบรมชินยานุสาวรีย์และศาลพ่อปู่โป่งลาน จึงเท่ากับว่า สามสิ่งปลูกสร้างนี้ถูกทำให้เกี่ยวข้องกันอย่างแยกย่อยภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อตามที่สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2545 : 14 - 19) กล่าวไว้ว่า “ความเชื่อเป็นสิ่งที่ฝังแน่นอยู่ในความรู้สึกของมนุษย์ ทั้งที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับตนเองและเรื่องต่าง ๆ เพราะความเชื่อช่วยให้เข้าใจวิถีทุกอย่างในการดำรงอยู่ในโลก ทั้งที่เป็นความจริงและความไม่จริง แต่มีอิทธิพลต่อมนุษย์ทำให้มีผลต่อพฤติกรรม ความเชื่อมีทั้งความสำคัญในตนเอง และยังมีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งที่มาของค่านิยม อุดมการณ์ และบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การจัดระเบียบและนำมาบังคับพฤติกรรมของคน เพื่อเป็นแนวในการปฏิบัติระหว่างกันและกัน ความเชื่อจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง ในชีวิตมนุษย์” ทั้งนี้โดยมีธวัช ปุณ โณทก (2533 : 350) ได้กล่าวถึงความเชื่อเสริมไว้ว่า “เป็นสิ่งที่เกิดจากพลังจิตได้สำนึกอาจเป็นสิ่งเหนือธรรมชาติที่อาจจะมีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้ แต่จะมีผลกับจิตใจ เกิดเป็นความเชื่อแม้เป็นนามธรรม” และตามที่บัวกนก วัชรปริดา (2544 : 108) ได้กล่าวถึงบทบาทของความเชื่อไว้ว่า “เมื่อมีความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมจึงเป็นสิ่งที่ตามมา เพราะความเชื่อเป็นสิ่งที่เป็นามธรรม ส่วนประเพณีและพิธีกรรมเป็นรูปธรรมที่กระทำขึ้นเพื่อรองรับความเชื่อ” ส่วนมณี พยอมยงค์ (2530 : 66 - 122) ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า “ความเชื่อทำให้เกิดความสร้างสรรค์และทำให้เกิดฤทธิ์ทางใจ” ดังนี้แล้ว การที่สิ่งปลูกสร้างทางความเชื่อทั้งสามสิ่ง อัน ได้แก่ พระบรมราชยานุสาวรีย์สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ ศาลพ่อปู่โป่งลาน ศาลท่านราชเลขา ล้วนมีที่มาจากการสร้างเพื่อเสริมความเชื่อให้มากยิ่งขึ้น จนเกิดเป็นฤทธิ์ทางใจจากการสร้างสรรค์ มาจากความเชื่อ สอดคล้องกับแนวความคิดด้านความเชื่อตามคำกล่าวในเรื่องของความเชื่อของสัญญา สัญญาวิวัฒน์ ธวัช ปุณ โณทก บัวกนก วัชรปริดา และมณี พยอมยงค์ เป็นอย่างยิ่ง และนอกจากเรื่องความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ตามที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้น ยังมีความเชื่อที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรม ได้แก่ ความเชื่อที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทยจีนในเรื่องของสระตึกตาและบ่อน้ำ เป็นการสร้างสิ่งปลูกสร้างที่อาศัยหลักของฮวงจุ้ยจีนในการเสริมพลังอีกด้วย

สัญญาะเกี่ยวกับความรักและความผูกพัน

ในเรื่องของสัญญาะที่เกี่ยวกับความรักและความผูกพันที่ปรากฏขึ้นในวังสวนบ้านแก้ว จากการวิเคราะห์สัญญาะนั้น ได้ค้นพบข้อสรุปหลายประการที่มีความสอดคล้องกับการศึกษาหาความหมายแฝง เช่น เห็นได้จากเรื่องของการวิเคราะห์สัญญาะพระตำหนักใหญ่ (พระตำหนักเทา)

ใช้วิธีสัญวิทยาทำการวิเคราะห์ในส่วนของการใช้สีเทาในการทาสีพระตำหนักของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ โดยการนำบริบทความเป็นบุคคลและบริบทสภาพแวดล้อมมาทำการวิเคราะห์หาความหมายโดยการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับบริบทตัวบทคือ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ และบริบทคือความเป็นบุคคลในขณะนั้น กล่าวคือ ท่านคือสมเด็จพระราชินี ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ประกอบกับบริบทของสภาพแวดล้อมนั้นคือพระองค์ท่านประทับอยู่ร่วมในเหตุการณ์การสละราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ เหตุการณ์เกิดในพระตำหนักโนลที่ทาสีเทาทั้งหลังและเป็นพระตำหนักแรกหลังจากเสด็จออกจากประเทศไทย การตีความในบริบทนั้น ๆ เกิดขึ้นจากการตีความภายใต้บริบทที่สัญญะนั้นดำรงอยู่เป็นการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่าง “ตัวบท” (Text) กับ “บริบท” (Context) จนได้มาซึ่งการวิเคราะห์อันเกิดจากความคิดถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้น ความคิดถึงซึ่งเรื่องราวต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้นนี้ หมายรวมให้เป็นความรักความผูกพัน เพราะหากไม่เป็นความรักความผูกพันก็ย่อมไม่นำมาคิดถึงดังกล่าว ส่วนสัญญะเรือนเจียนนั้นใช้การวิเคราะห์โดยการหาบริบทสภาพแวดล้อมมาวิเคราะห์เป็นการวิเคราะห์ในทำนองเดียวกันนี้เช่นกัน

สำหรับการวิเคราะห์สัญญะของสวนส่วนพระองค์ (สวนทรงพระสำราญ) วิเคราะห์ตีความได้ถึงความรักและความผูกพัน โดยใช้วิธีการเปรียบเทียบโดยการนำภูมิทัศน์ของพระตำหนักเวนคอร์ต ซึ่งมีบทความเรื่องเล่าว่า พระองค์ทรงมีความรักความผูกพันกับพระตำหนักเวนคอร์ตเพื่อการวิเคราะห์ให้เห็นถึงความรักความผูกพัน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบภูมิทัศน์ของพระตำหนักเวนคอร์ตกับวังสวนบ้านแก้ว ทำการทดสอบการแทนความหมาย เป็นการสืบสาวราวเรื่องไปยังสิ่งที่อยู่เบื้องหลังที่เป็นอดีตว่าสิ่งที่หายไปหรือสิ่งไม่มีอยู่ สิ่งเหล่านั้นมีความสำคัญต่อความหมายหรือไม่อย่างไร เป็นการให้ความหมายที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างสองสิ่งเป็นการวิเคราะห์แบบเมทอะฟอ (Metaphor) เป็นวิธีการถ่ายทอดความหมายโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างสองสิ่ง

นอกจากสัญญะที่โดดเด่นของวังสวนบ้านแก้ว อันได้แก่สัญญะเกี่ยวกับความเชื่อที่มีจำนวนมากและสัญญะเกี่ยวกับความรักและความผูกพันซึ่งมีจำนวนรองลงมาแล้วนั้นในวังสวนบ้านแก้วยังมีสัญญะอื่น ๆ ที่น่าสนใจ เช่น สัญญะพระบรมราชินยานุสาวรีย์ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ เมื่อกล่าวถึงในส่วนของพระบรมรูปปั้น พระอิริยาบถประทับนั่งบนพระแท่น สำหรับสัญญะพระบรมรูปปั้นนั้นวิเคราะห์โดยการอ้างถึงสำนักโครงสร้างนิยมนีว่ามีจุดกำเนิดมาจากทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ของเดอ โซซูร์ (De Saussure) เสนอว่า การสร้างความหมายนั้น กำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่อยู่ภายในโครงสร้าง ดังนั้นสัญญะหนึ่ง ๆ จึงมีความหมายขึ้นมาได้เพราะมันมีความสัมพันธ์กับสัญญะอื่น เอ็ดการ์ และเซดจ์วิก (Edgar and Sedgwick. 2002 : Unpage; อ้างถึงใน อัจฉรา ปัทมธรรณวงศ์ (2551 : 108) ด้วยเหตุดังกล่าว เราจึงไม่อาจ

เข้าใจสรรพสิ่งในโลกนี้ได้ โดยดูที่ตัวสิ่งนั้นสิ่งเดียว แต่จะเข้าใจด้วยการศึกษาโครงสร้างของความคิด เพื่อหาคำตอบว่า ในแต่ละวัฒนธรรมมีระบบการสร้างความหมายที่กำหนดการรับรู้และทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างไร กล่าวสั้น ๆ ก็คือโครงสร้างนิยามมุ่งที่ค้นหาว่ามนุษย์ “ให้ความหมาย” หรือเข้าใจสรรพสิ่งอย่างไร มิใช่ค้นหา สรรพสิ่งคืออะไร โดยมีหลักการสำคัญประการหนึ่งของแนวคิดโครงสร้างนิยาม (Structural Semiology) ก็คือ คู่ตรงข้าม ซึ่งได้เสนอแนวคิดตามหลักการว่า ความหมายเกิดจากความสัมพันธ์ เชิงคู่ตรงข้ามของสัญญาณให้ความหมายสรรพสิ่งต่าง ๆ ของมนุษย์ เป็นการให้ความหมายของสองสิ่ง ที่เป็นคู่ตรงข้าม เช่น “ความดี - ความชั่ว” “ความมืด - ความสว่าง” “ชาย - หญิง” สิ่งหนึ่งนั้นจะมีความหมายได้ ก็เพราะ “สิ่งที่ตรงข้ามกัน” เช่น “ความดี” มีความหมายเช่นนั้นได้ ก็เพราะมีคำว่าสิ่งที่ไม่ใช่ความดี ซึ่งก็คือความชั่วนั่นเอง หรือมี “ความมืด” ได้ก็เพราะมีคำว่า “สิ่งที่ไม่ใช่ความมืด ซึ่งก็คือความสว่าง” หรือ มี “เพศชาย” ได้ เพราะมี “เพศที่ไม่ใช่เพศชาย ซึ่งก็คือเพศหญิง” เป็นต้น โดยหลักการนี้ได้นำมาวิเคราะห์สัญญาณ พระบรมราชินยานุสาวรีย์ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ พระรูปปั้นในอิริยาบถประทับนั่งบนพระแท่น ว่าด้วย การนั่ง และ “การยืน” จะให้ความรู้สึกที่แตกต่างกัน การนั่งนั้น จะให้ความรู้สึกอบอุ่น สัญญะมีนัยถึงความน่าใกล้ชิดมากกว่าการยืน เมื่อเทียบคู่ตรงข้ามตามทฤษฎีสัญวิทยาและแนวคิดโครงสร้างนิยาม ทำให้ตีความได้ว่า พระบรมรูปปั้นสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ พระอิริยาบถประทับนั่งบนพระแท่นนั้น ให้ความรู้สึกอบอุ่น ชวนน่าใกล้ชิด สัญญะนั้นมีความสำคัญต่อการแปลความหมายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ตามหลักการวิเคราะห์สัญญาณวิทยาเชิงโครงสร้าง (Structural Analysis) ในแนวทางของโรล็อง บาร์ตส์ (Roland Barthes) โดยมีฐานความคิดหลักในเรื่องคู่ตรงข้าม (Binary Opposition)

สำหรับการวิเคราะห์อีกเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจ คือ สัญญะของตราเมษรมิ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพระบรมราชินยานุสาวรีย์ ตราเมษรมิประดิษฐานบนริ้วเหล็กหลังพระบรมรูปปั้นนั้นเป็นตราพระนามาภิไธย “รำไพพรรณี” โดยรูปสัญญะแล้ว เป็นรูปร่างเหมือนดอกไม้ที่มีขีครอบ ๆ หากผู้ที่มองเห็น ไม่ได้มีความรู้ทางสังคมและวัฒนธรรมก็ย่อมแปลความหมายไม่ออกในทางสัญวิทยานั้น คือ ศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับระบบของสัญลักษณ์ ที่ปรากฏอยู่ในความคิดของมนุษย์ อันถือเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวของเรา สัญลักษณ์อาจจะได้แก่ ภาษา รหัส สัญญาณ เครื่องหมาย ฯลฯ ซึ่งสามารถสื่อสารให้เกิดความเข้าใจร่วมกันได้ สัญญะจะมีความหมายละเอียดอ่อนและลึกซึ้งเกินกว่าที่คนทั่วไปจะเข้าใจได้ง่าย มักจะมีความหมายแฝงเร้นอยู่เสมอ นำมาอธิบายการสื่อสารของมนุษย์ว่า การสื่อสารคือจุดกำเนิดของความหมาย ซึ่งการความหมายในขั้นนี้จะเป็นการตีความหมายในระดับที่มีปัจจัยทางวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยซึ่งไม่ได้เกิดจากตัวของสัญญาณเอง เป็นการอธิบายถึงปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อสัญญาณกระทบกับความรู้สึกหรืออารมณ์ของผู้ใช้และคุณค่าทางวัฒนธรรมของเขา ผู้ที่จะเข้าใจความหมายในเชิงสัญญาณนี้ได้

อย่างท่องเที่ยว จะต้องเป็นผู้ที่มีการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม หรือในส่วนของสัญลักษณ์พระตำหนักใหญ่ (พระตำหนักเทา) แสดงความหมายแบบตรงไปตรงมา ในลักษณะคือที่อยู่อาศัยของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ซึ่งมีขนาดเล็ก ความหมายโดยตรง (Denotative Meaning) เป็นความหมายขั้นแรก ลักษณะของความหมายที่ได้ี้จะเป็นความหมายแบบตรงไปตรงมาในระดับที่หนึ่งทำหน้าที่ต่อไปอีกขั้นหนึ่ง ในการเป็นรูปสัญลักษณ์ ที่ให้ความหมายระดับที่สองหรือความหมายโดยนัย ที่เป็นความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานระหว่างสัญลักษณ์กับตัวอ้างอิง โดยความหมายโดยนัย (Connotative Meaning) เป็นความหมาย ขั้นที่สอง ซึ่งให้ความหมายที่ลึกซึ้ง กินใจ เกินกว่าความหมายในขั้นแรก นั่นคือ ความหมายในระดับนี้จะมีนัยความหมายที่ลุ่มลึก แผงเร้นไปด้วยความหมายทางสังคมหรือเป็นความหมายที่เป็นข้อตกลงของแต่ละสังคม ความหมายนี้จะแปรผันไปตามวัฒนธรรมของแต่ละสังคม เช่น ในสังคมไทยนั้น คำว่าที่อยู่อาศัย จะมีความแตกต่างไป สามารถรับรู้ได้โดยความหมายที่เป็นข้อตกลงของแต่ละสังคม แปรผันไปตามวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ที่อยู่อาศัยที่ถูกเรียกว่า “บ้าน” จะถูกใช้กับคนสามัญทั่วไป เมื่อเราได้ยินคำว่า “บ้าน” เราจะถอดรหัสสัญลักษณ์ออกมา เป็นที่อยู่อาศัยระดับที่อยู่เล็กถึงปานกลาง เราจะนึกถึงบ้านทั่วไปที่ไม่ใหญ่โตมากนัก ผู้ที่อยู่อาศัยในบ้านจะมีฐานะและความเป็นอยู่ปานกลาง แต่เมื่อที่อยู่อาศัยนั้นถูกเรียกว่า “คฤหาสน์” สัญลักษณ์จะถูกถอดรหัสออกมาเป็นที่อยู่อาศัยที่มีความใหญ่โต โอ่อ่าของคนรวย และหากที่อยู่อาศัยนั้น ถูกเรียกว่า “พระตำหนัก” เราขอมุมรู้ได้โดยทันทีว่าเป็นที่อยู่อาศัยของบุคคลชั้นสูงระดับพระบรมวงศานุวงศ์ จากการที่สัญลักษณ์ถูกถอดรหัสความหมายออกมา ภายใต้อรรถาธิบายที่เป็นข้อตกลงของแต่ละสังคมดังกล่าว เช่นเดียวกันกับการวิเคราะห์สัญลักษณ์เรือนเทานั้นคือคำว่า ที่อยู่อาศัยของพระราชินี เราจะนึกถึงปราสาทราชวังสวยงามใหญ่โต แต่เมื่อใดที่อยู่อาศัยนั้น มีขนาดเล็ก เราจะนึกได้ถึงความสะดวกมาแทนทันที ผ่านการเลือกใช้รูปสัญลักษณ์หนึ่ง แทนที่จะเป็นรูปสัญลักษณ์หนึ่ง ที่มีรากฐานมาจากตรรกะที่ว่า ความหมายของสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นได้เกิดขึ้นจากสิ่งที่ไม่ใช่ตัวมันเอง เช่น ที่อยู่อาศัยขนาดเล็ก เราควรนึกถึงบ้านหลังเล็ก ๆ ของคนมีฐานะธรรมดา หรือฐานะยากจน แต่เมื่อนำที่อยู่อาศัยขนาดเล็กมาเชื่อมโยงกับคำว่าพระราชินี เรากลับนึกถึงคำว่า สมถะเรียบง่าย เป็นการค้นหาคติทัศน์ที่เป็นรากของความคิดที่ซ่อนอยู่ภายใต้การเลือกใช้รูปสัญลักษณ์ดังกล่าว

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความหมายสัญลักษณ์ของสิ่งปลูกสร้าง มีทั้งความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย ซึ่งความหมายโดยตรงนี้เป็นความหมายในลำดับที่หนึ่งแรก ที่เป็นความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานระหว่างสัญลักษณ์กับตัวอ้างอิง และความหมายโดยนัยเป็นความหมายในลำดับที่สอง ซึ่งให้ความหมายที่ลึกซึ้งกินใจเกินกว่าความหมายในขั้นแรก ความหมายในระดับนี้จะมีนัยความหมายที่ลุ่มลึก แผงเร้นไปด้วยความหมายทางสังคม ตามแนวคิดทฤษฎีสัญญาวิทยา

ซึ่งการวิเคราะห์สัญลักษณ์หรือการอ่านความหมายสัญลักษณ์ในงานวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยพบว่าวิธีการวิเคราะห์ความหมายได้นั้น มีวิธีการวิเคราะห์ที่สำคัญซึ่งสอดคล้องไปในทางเดียวกับ อัจฉรา ปันทรานวงศ์ (2551 : 229 - 230) ดังนี้

1. รหัสความหมาย เช่น รหัสทางสังคม (Social Codes) อันเป็นรหัสทางวัฒนธรรมที่เป็นการรับรู้ทั่วไป เช่น สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ ทรงแต่งกายทันสมัยแบบสตรียุโรป ในคราวเสด็จประพาส เป็นรหัสทางสังคมที่สื่อว่า สตรีผู้มีความทันสมัย โดยนำสัญลักษณ์แต่ละประเภทมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่ สัญลักษณ์ของสตรี และสัญลักษณ์ของการแต่งกายแบบสตรียุโรปที่เป็นชาติที่เจริญ หากอ่านรหัสทางสังคมจะสื่อว่ามีความทันสมัย

2. โครงสร้างความหมาย การวิเคราะห์คู่ความสัมพันธ์แบบตรงข้าม (Binary Opposition) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง “ตัวบท” (Text) กับ “บริบท” (Context) การวิเคราะห์เชิงกระบวนทัศน์ (Paradigmatic) และการวิเคราะห์แบบ Metaphor เพื่อใช้วิเคราะห์ชุดของความหมาย เช่น โครงสร้างประเภทคู่ตรงข้าม และ โครงสร้างประเภทการเปรียบเทียบ

จากการค้นพบดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการอภิปรายผลเกี่ยวกับวิธีการวิเคราะห์ความหมายสัญลักษณ์สิ่งปลูกสร้างและสิ่งของเครื่องใช้ของวังสวนบ้านแก้ว ซึ่งผู้วิจัยแสดงให้เห็นชัดเจนดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 21 อภิปรายผล วิธีการวิเคราะห์ความหมายสัญลักษณ์สิ่งปลูกสร้างและสิ่งของเครื่องใช้ของวังสวนบ้านแก้ว

รูปสัญลักษณ์	ผลการวิเคราะห์		ข้อค้นพบ
	ความหมายโดยตรง	ความหมายโดยนัย	
- พระบรมราชินยานุสาวรีย์	- สถาปัตยกรรมพระบรมรูปปั้น	- สิ่งปลูกสร้างสำคัญของสถานที่	- รหัสความหมายทางสังคม
	- พระอิริยาบถประทับนั่งเมื่อได้นำมาเทียบกับยืน	- ผู้มีความอบอุ่นชวนจิตใจเฝื่องด้วย	- โครงสร้างความหมายแบบคู่ตรงข้าม (Binary Opposition)
	- พระรูปปั้นเท่าพระองค์จริง	- เสมือนยังทรงพระชนม์ชีพ	- โครงสร้างความหมายการเปรียบเทียบ (Metaphor)

ตาราง 21 (ต่อ)

รูปสัญลักษณ์	ผลการวิเคราะห์		ข้อค้นพบ
	ความหมายโดยตรง	ความหมายโดยนัย	
- ตราประจำพระองค์	- ตั้งอยู่ในสถานศึกษา	- บุคคลที่มีคุณูปการต่อสถานศึกษา	- รหัสความหมายทางสังคม
	- ตราประจำพระองค์อยู่สูงสุด ตั้งไว้เบื้องสูงมองเห็นได้ง่ายจากทั้งใกล้และไกล	- การดำรงพระอิสริยยศชั้นสูง ผู้พบเห็นตระหนักไว้ในพระเกียรติได้ในทันทีที่มองเห็น	- รหัสความหมายทางวัฒนธรรม
- ตราเมษัตรี	- ตราเมษัตรีประจำพระองค์ มีที่มาจากพระนามาภิไธย “รำไพพรรณี”	- เครื่องหมายแห่งความรัก	- รหัสความหมายทางวัฒนธรรม
- พระตำหนักใหญ่ (พระตำหนักเทา)	- พระตำหนักของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ	- ที่อยู่อาศัยของบุคคลชั้นสูง	- รหัสความหมายทางวัฒนธรรม
	- มีขนาดเท่าที่อยู่อาศัยของบุคคลธรรมดาทั่วไป	- มีความเรียบง่ายแบบสามัญ	- รหัสความหมายทางสังคม
	- การออกแบบที่ดี	- ภูมิปัญญา	- รหัสความหมายทางวัฒนธรรม
	- การออกแบบพิเศษ	- ที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงวัย	- รหัสความหมายทางสังคม
	- ทาสีเทาตามยุคสมัย	- รสนิยม ในเรื่องบ้านของผู้ดีที่บ่งบอกถึงความสุภาพ	- รหัสความหมายทางวัฒนธรรม

ตาราง 21 (ต่อ)

รูปสัญลักษณ์	ผลการวิเคราะห์		ข้อค้นพบ
	ความหมายโดยตรง	ความหมายโดยนัย	
- พระตำหนัก คอนแวนต์ (พระตำหนัก แดง)	- ทาสีเทา สีเดียวกันกับ พระตำหนักโนล พระตำหนักแรก ในอังกฤษ สถานที่ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระ ปกเกล้าฯ ทรงสละ ราชสมบัติ	- ความรักความผูกพัน	- โครงสร้างความหมาย แบบตัวทกับบริบท (Text, Context)
- เรือนเทา	- อาคารสองชั้น แบบยุโรปสร้างด้วยไม้ สักทาสีแดง	- ความเป็นชาตินิยม อุดมการณ์รัฐและ ความเป็นมงคล	- รหัสความหมาย ทางวัฒนธรรม
- เรือนแดง	- เรือนไม้หลังเล็ก เคยเป็นที่ประทับของ สมเด็จพระนางเจ้า รำไพพรรณีฯ	- ความสมถะ เรียบง่าย	- โครงสร้างความหมาย เชิงกระบวนทัศน์ที่ วิเคราะห์ลึกถึงคติทัศน์ (Paradigmatic)
- เรือนเขียว	- บ้านพักของข้าหลวง ที่ตามเสด็จสมเด็จพระ นางเจ้ารำไพพรรณีฯ มาจากกรุงเทพฯ	- ความจงรักภักดี ความผูกพัน	- รหัสความหมาย ทางวัฒนธรรม
- เรือนขาว	- เป็นเรือนไม้ชั้นเดียว ทาสีเขียวทั้งหลัง โดยสีเขียวเป็นสีที่มี ความสำคัญต่อสถานที่ เป็นสิวันคล้ายวัน พระราชสมภพ พระบาทสมเด็จพระ ปกเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ	- ความรักและ ความผูกพัน	- โครงสร้างความหมาย แบบตัวทกับบริบท (Text, Context) และ - รหัสความหมาย ทางสังคม

ตาราง 21 (ต่อ)

รูปสัญลักษณ์	ผลการวิเคราะห์		ข้อค้นพบ
	ความหมายโดยตรง	ความหมายโดยนัย	
- การชลประทานวังสวนบ้านแก้ว	- วิธีการชลประทานโดยการกักเก็บน้ำไว้แล้วจึงปล่อยน้ำจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำตามธรรมชาติ ลดต้นทุนลงเป็นระยะ ผ่านรางส่งน้ำมีการออกแบบที่สวยงาม สัมพันธ์กับพื้นที่อย่างมีระบบ	- ภูมิปัญญาด้านการชลประทานท้องถิ่น	- รหัสความหมายทางวัฒนธรรม
- สระน้ำตุ๊กตาและบ่อน้ำ	- สระน้ำหรือบ่อน้ำที่สร้างด้วยอิฐมีลักษณะโค้งมนสวยงามรับกับสถานที่ สร้างขึ้นเพื่อความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยของจีน ว่าด้วยเรื่องสระน้ำบ่อน้ำเสริมพลัง	- ความเชื่อที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทยจีน	- รหัสความหมายทางวัฒนธรรม
- ศาลพ่อปู่โป่งลาน	- สถานที่ซึ่งชาวบ้านบริเวณใกล้เคียงเคารพนับถือสืบต่อกันมา	- วัฒนธรรมทางความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์	- รหัสความหมายทางวัฒนธรรม
- ศาลท่านราชเลขาหน้าพระตำหนักดอนแค (พระตำหนักแดง)	- ศาลท่านราชเลขามีการขึ้นศาลพระภูมิใหม่และทำพิธีบวงสรวงและสวดเจริญพระพุทธรูปตามลัทธิศาสนาพราหมณ์และมีการมนต์ตามแนวทางศาสนาพุทธ	- ความเชื่อในเชิงพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ส่งเสริมให้เกิดผลต่อฤทธิ์ทางใจ	- รหัสความหมายทางวัฒนธรรม

ตาราง 21 (ต่อ)

รูปสัญลักษณ์	ผลการวิเคราะห์		ข้อค้นพบ
	ความหมายโดยตรง	ความหมายโดยนัย	
- ศาลพระภูมิเจ้าที่	- ศาลพระภูมิเจ้าที่ ที่ได้ เล่าสืบกันมาว่าตั้งขึ้น โดยสมเด็จพระนางเจ้า รำไพพรรณีฯ	- วัฒนธรรมความเชื่อ ในเรื่องพระภูมิเจ้าที่	- รหัสความหมาย ทางวัฒนธรรม
- พระบรมสาทิส ลักษณะสมเด็จพระ นางเจ้า รำไพพรรณี	- พระบรมสาทิส ลักษณะองค์ใหญ่ กลางห้องโถงใหญ่	- ภาพบุคคลสำคัญของ สถานที่	- รหัสความหมาย ทางวัฒนธรรม
ในพระตำหนักใหญ่	- พระบรมสาทิส ลักษณะประดิษฐาน พานพุ่มดอกไม้	- ผู้สูงศักดิ์ที่ควรแก่การ เคารพสักการะ	- รหัสความหมาย ทางวัฒนธรรม
- พระบรมฉายา ลักษณะพระบาท สมเด็จพระปกเกล้าฯ และสมเด็จพระนาง เจ้ารำไพพรรณีฯ	- พระบรมฉายาลักษณ์ พระบาทสมเด็จพระ ปกเกล้าฯ และ สมเด็จพระนางเจ้า รำไพพรรณีฯ อยู่เหนือ พระแท่นบรรทม	- ความสำคัญสูงสุด อันเนื่องมาจากวัฒนธรรม ของคนไทยที่ได้ให้ ความสำคัญกับสิ่งที่ไว้ เหนือศีรษะ	- รหัสความหมาย ทางวัฒนธรรม
- พระบรมฉายา ลักษณะสมเด็จพระ นางเจ้า รำไพพรรณีฯ และ บุคคลอื่นร่วมในภาพ	- พระบรมฉายาลักษณ์ สมเด็จพระนางเจ้า รำไพพรรณีฯ ท่ามกลางพระประยูร ญาติ	- ความสัมพันธ์ในหมู่ ญาติที่ดูแลห่วงใย ใกล้ชิดกัน ในสังคมไทย	- รหัสความหมาย ทางสังคม
- ฉลอมพระองค์	- ฉลอมพระองค์ในชุด สตรีที่เหมาะสมและ งดงามของสมเด็จพระ นางเจ้ารำไพพรรณีฯ	- มีรสนิยมดี - สตรีชนชั้นสูง	- รหัสความหมาย ทางวัฒนธรรม

ตาราง 21 (ต่อ)

รูปสัญลักษณ์	ผลการวิเคราะห์		ข้อค้นพบ
	ความหมายโดยตรง	ความหมายโดยนัย	
- หนังสือ ส่วนพระองค์	- หนังสือส่วนพระองค์ เป็นหนังสือภาษา ต่างประเทศทั้งหมด	- ผู้มีความรู้ดี	- รหัสความหมาย ทางวัฒนธรรม
- ผลิตภัณฑ์เสื้อ สมเด็จพระเจ้า	- ผลิตภัณฑ์เสื้อ สมเด็จพระเจ้า พระนางเจ้า รำไพพรรณีฯ ได้ทรง ออกแบบไว้โดยตรง พัฒนาจากงานฝีมือ ชาวบ้าน จนได้รับ ความนิยม อย่างแพร่หลาย	- ความมีพระอัจฉริยภาพ ของสมเด็จพระนางเจ้า รำไพพรรณีฯ และ ความมีพระเมตตา เอาใจใส่ต่อประชาชน	- รหัสความหมาย ทางวัฒนธรรม
- รถยนต์พระที่นั่ง	- รถยนต์พระที่นั่งใน สมเด็จพระนางเจ้า รำไพพรรณีฯ	- สำหรับพระเกียรติยศ	- รหัสความหมาย (ทางวัฒนธรรม)
	- รถยนต์พระที่นั่งสี เหลืองงาช้าง	- สีรถยนต์ตามระเบียบ ปฏิบัติพระราชสำนัก ไทย	- รหัสความหมาย (ทางวัฒนธรรม)
	- รถยนต์ยี่ห้อ Standard Vanguard ปี ค.ศ.1947	- สิ่งของโบราณที่หา ยากในปัจจุบันและมี คุณค่าทางด้านจิตใจ	- รหัสความหมาย (ทางวัฒนธรรม)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

จากการที่ได้ทำการวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์ของวังสวนบ้านแก้ว จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้ค้นพบคุณค่าสำคัญในการวิจัยเรื่อง การสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ของวังสวนบ้านแก้ว จังหวัดจันทบุรี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ได้แก่

1. คุณค่าทางประวัติศาสตร์

การที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์สัญลักษณ์ในเชิงลึกของวังสวนบ้านแก้ว พบว่า คุณค่าทางประวัติศาสตร์เป็นคุณค่าที่มีความหมายต่อการวิเคราะห์สัญลักษณ์ของวังสวนบ้านแก้วเป็นอย่างมาก เพราะการที่จะวิเคราะห์สัญลักษณ์ได้อย่างลึกซึ้งนั้น ผู้วิเคราะห์ต้องมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวอันเป็นประวัติศาสตร์หรือที่มาของสัญลักษณ์นั้น ๆ โดยทอแมส ก็จะทำให้การวิเคราะห์มีความแม่นยำยิ่งขึ้น ตามที่บาร์ตส์ (Barthes) เห็นว่าสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเราในสังคมนั้นล้วนเป็นสัญลักษณ์ มีระบบวัฒนธรรมเป็นรหัสหรือกฎเกณฑ์ในการสร้างความหมายของสัญลักษณ์ แต่ด้วยความเคยชินหรือการอำพรางของวัฒนธรรมเราจึงมองข้ามหรือมองไม่เห็นความหมายในระดับที่สรรพสิ่งต่าง ๆ มีฐานะเป็นสัญลักษณ์หรือถูกทำให้กลายเป็นสัญลักษณ์ และมีบทบาทหน้าที่ในเชิงสัญลักษณ์ (Sign-function) จึงมองเห็นความหมายของสรรพสิ่งนั้นเป็นเรื่องของธรรมชาติธรรมดาหรือเป็นเพียงสิ่งของเพื่อการใช้สอยเท่านั้น ดังเช่นสิ่งปลูกสร้างและข้าวของเครื่องใช้ของวังสวนบ้านแก้ว ที่สามารถนำมาสรุปหาความสัมพันธ์ของคุณค่าทางประวัติศาสตร์ได้

2. คุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม

ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์สัญลักษณ์ของวังสวนบ้านแก้วพบประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นคุณค่าที่ค้นพบควบคู่ไปกับคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากเรื่องราวเกี่ยวกับวังสวนบ้านแก้ว ล้วนเป็นเรื่องราวที่สืบเนื่องมาจากอดีตทั้งสิ้น ดังนั้น สิ่งปลูกสร้างและสิ่งเครื่องใช้ของวังสวนบ้านแก้วจึงสามารถนำมาสรุปหาความสัมพันธ์ของคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรมได้

ดังนั้นแล้ว สิ่งปลูกสร้างและข้าวของเครื่องใช้ของวังสวนบ้านแก้ว สามารถนำมาสรุปหาความสัมพันธ์ของคุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 22 วิเคราะห์คุณค่า

รูปสัญลักษณ์	คุณค่าและความหมาย	ข้อค้นพบ
- พระบรมราชินยานุสาวรีย์	- คุณค่าของสิ่งปลูกสร้าง สำคัญยิ่งของสถานที่และ คุณค่าของตำนาน เรื่องราวที่ เล่าสืบต่อกันมาเชื่อมโยงกัน กับบริบทของชุมชน กล่าวถึง เรื่องราวของพระราชินี	- คุณค่าทางประวัติศาสตร์

ตาราง 22 (ต่อ)

รูปสัญลักษณ์	คุณค่าและความหมาย	ข้อค้นพบ
	ผู้ความสมถะ เป็นบุคคลที่มี คุณูปการต่อสถานศึกษา	
- พระตำหนักใหญ่ (พระ ตำหนักเทา) ที่ออกแบบ เรียบง่าย เหมาะสำหรับ พระชนมายุที่สูงของสมเด็จพระ นางเจ้ารำไพพรรณีฯ	- คุณค่าและความสำคัญของ สถานที่ ซึ่งเชื่อมโยงไปถึง ความเป็นบุคคลที่มีความเรียบ ง่ายแบบสามัญ มุ่งประโยชน์ ใช้สอยเป็นสำคัญ - ทาสีเทาตามยุคสมัย	- คุณค่าทางสังคมและ วัฒนธรรม - คุณค่าทางสังคมและ วัฒนธรรม
	- ทาสีเทา สีเดียวกับ พระตำหนักโนล พระตำหนัก แรกในอังกฤษ สถานที่ ซึ่ง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงสละราชสมบัติ	- คุณค่าทางประวัติศาสตร์
- พระตำหนักคอนแวนต์ (พระตำหนักแดง) ที่ทาสีแดง ทั้งหลัง	- คุณค่าของความเป็นชาตินิยม และความเชื่อว่าสีแดง เป็นสีแห่งความมีมงคล	- คุณค่าทางสังคมและ วัฒนธรรมและคุณค่าทาง ประวัติศาสตร์
- เรือนเทา เรือนไม้หลังเล็ก เคยเป็นที่ประทับของสมเด็จพระ นางเจ้ารำไพพรรณีฯ	- คุณค่าของตัวอย่าง แห่งความสมถะ เรียบง่าย	- คุณค่าทางสังคม และวัฒนธรรม
- เรือนเขียว เป็นเรือนไม้ ชั้นเดียวทาสีเขียวทั้งหลัง	- คุณค่าของความรักและ ความผูกพัน	- คุณค่าทางสังคม และวัฒนธรรม
- เรือนแดง บ้านพักของ ข้าหลวงที่ตามเสด็จฯ สมเด็จพระ นางเจ้ารำไพพรรณีฯ มาจากกรุงเทพฯ	- คุณค่าของความจงรักภักดี	- คุณค่าทางสังคม และวัฒนธรรม

ตาราง 22 (ต่อ)

รูปสัญลักษณ์	คุณค่าและความหมาย	ข้อค้นพบ
- ส่วนส่วนพระองค์ (สวนเกษตร) สถานที่ในการทดลองปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ ตัวอย่างเผยแพร่แก่ราษฎร ในท้องถิ่น	- คุณค่าของเรื่องราวความมีเมตตาต่อประชาราษฎร์ของ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ	- คุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม
- ส่วนส่วนพระองค์ (สวนทรงพระสำราญ) ที่มีภูมิทัศน์แบบสวนอังกฤษ แบบอย่างมาจากพระตำหนักในประเทศอังกฤษที่สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ เคยทรงประทับร่วมกันกับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ	- คุณค่าของเรื่องราวความรักและความผูกพัน	- คุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรมและคุณค่าทางประวัติศาสตร์
- ต้นจำปาทรงปลูก โดยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล รัชกาลที่ 9 หลังพระตำหนักใหญ่ ไม่ไกลจากห้องพระบรรทมมากนัก จำปานั้นนอกจากความหอมยามราตรีแล้ว ยังมีที่มาจากความหลัง เกี่ยวพันต่อพระหทัยในสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ ที่สำคัญยิ่ง	- ความใส่พระทัยที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลฯ ทรงมีต่อสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ - มงคลแห่งสถานที่	- คุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรมและคุณค่าทางประวัติศาสตร์

ตาราง 22 (ต่อ)

รูปสัญลักษณ์	คุณค่าและความหมาย	ข้อค้นพบ
- วิธีการชลประทาน โดยการ กักเก็บน้ำไว้ แล้วจึงปล่อยน้ำ จากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ ตามธรรมชาติ ลดหล่นลง เป็นระยะ ผ่านรางส่งน้ำ ลงยังบ่อเก็บน้ำต่าง ๆ ที่ กระจายอยู่ มีการออกแบบ ที่สวยงาม สัมพันธ์กับพื้นที่ อย่างมีระบบ	- คุณค่าของภูมิปัญญา ด้านชลประทานท้องถิ่น	- คุณค่าทางสังคมและ วัฒนธรรม
- สระตูกตาและบ่อน้ำ สร้างด้วยอิฐมีลักษณะ โค้งมน สวยงาม รับกับ สถานที่ สร้างขึ้นตามหลัก ของการสร้าง ฮวงจุ้ยสระน้ำ บ่อน้ำ เสริมพลัง	- คุณค่าทางวัฒนธรรม ความเชื่อที่ผสมผสานระหว่าง วัฒนธรรมไทยจีน	- คุณค่าทางสังคม และวัฒนธรรม
- ศาลพ่อปู่โป่งลาน สถานที่ ซึ่งชาวบ้านบริเวณใกล้เคียง เคารพนับถือสืบต่อกันมา	- คุณค่าวัฒนธรรมทางความ เชื่อของคนไทยเกี่ยวกับ สิ่งศักดิ์สิทธิ์	- คุณค่าทางสังคม และวัฒนธรรม
- ศาลท่านราชเลขา หน้า พระตำหนักดอนแค เป็นศาลใหม่ที่สร้างแทน ศาลเดิม	- คุณค่าทางความเชื่อในเชิง พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ส่งเสริมให้เกิด ผลต่อฤทธิ์ทางใจ	- คุณค่าทางสังคมและ วัฒนธรรม
- ศาลพระภูมิเจ้าที่	- คุณค่าทางวัฒนธรรมความ เชื่อในเรื่องพระภูมิเจ้าที่	- คุณค่าทางสังคมและ วัฒนธรรม
- พระสาทิศลักษณ์ สมเด็จพระนางเจ้า รำไพพรรณีฯ ภาพใหญ่กลาง ห้องโถงใหญ่	- คุณค่าของบุคคลสำคัญของ สถานที่ ซึ่งเป็นเจ้าของ วังสวนบ้านแก้วในอดีต	- คุณค่าทางประวัติศาสตร์

ตาราง 22 (ต่อ)

รูปสัญลักษณ์	คุณค่าและความหมาย	ข้อค้นพบ
- พระบรมฉายาลักษณ์ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ และสมเด็จพระนางเจ้า รำไพพรรณีฯ ในห้อง พระบรรทม	- คุณค่าของเรื่องราวแห่ง ความรักที่มั่นคงในอดีตและ เป็นตัวอย่างอันดีในปัจจุบัน	- คุณค่าทางประวัติศาสตร์ และคุณค่าทางสังคม และวัฒนธรรม
- พระฉายาลักษณ์สมเด็จพระ นางเจ้ารำไพพรรณีฯ ท่ามกลางพระประยูรญาติ แสดงถึงความโสมนัส พระพักตร์แจ่มใส	- คุณค่าทางความสัมพันธ์ใน หมู่ญาติ ที่ดูแลห่วงใยใกล้ชิด กันในสังคมไทยและ มิได้อยู่ โดยลำพัง	- คุณค่าทางสังคมและ วัฒนธรรม
- ทรงประทับนั่งสูงเด่นกว่า บุคคลอื่นในภาพ และผู้อื่นมี กริยานอบน้อม	- คุณค่าของการใช้ชีวิต ที่เรียบง่าย	- คุณค่าทางสังคมและ วัฒนธรรม
- สมเด็จพระนางเจ้า รำไพพรรณีฯ ทรงแต่งกาย แบบสามัญ	- คุณค่าของการเป็นผู้ที่มี รสนิยมดี	- คุณค่าทางสังคมและ วัฒนธรรม
- ฉลองพระองค์ในชุดสตรี ที่เหมาะสมและงดงามของ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี	- คุณค่าของการเป็นผู้มีความรู้	- คุณค่าทางสังคมและ วัฒนธรรม
- หนังสือส่วนพระองค์ เป็น หนังสือภาษาต่างประเทศ ทั้งหมด		

ตาราง 22 (ต่อ)

รูปสัญลักษณ์	คุณค่าและความหมาย	ข้อค้นพบ
- ผลิตภัณฑ์เสื้อสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ ได้ทรงออกแบบไว้ โดยทรงพัฒนาจากงานฝีมือชาวบ้าน จนได้รับความนิยมนำอย่างแพร่หลาย	- ความมีพระอัจฉริยภาพของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ และความมีพระเมตตาเอาใจใส่ต่อประชาชน	- คุณค่าทางประวัติศาสตร์และคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม
- รถยนต์พระที่นั่งสีเหลืองงาช้าง	- คุณค่าของระเบียบปฏิบัติพระราชสำนักไทย	- คุณค่าทางประวัติศาสตร์และคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม
- รถยนต์ยี่ห้อ Standard Vanguard ปี ค.ศ. 1947	- คุณค่าสิ่งของโบราณที่หายากในปัจจุบันและมีคุณค่าทางด้านจิตใจ	- คุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

จากการวิเคราะห์สัญลักษณ์ของวังสวนบ้านแก้ว และข้อค้นพบต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ในเรื่องของสัญลักษณ์ที่พบว่ามีความโดดเด่นมากที่สุด ได้แก่ สัญลักษณ์เกี่ยวกับความเชื่อ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่สามารถนำมาส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ คือ สัญลักษณ์ความเชื่อของวังสวนบ้านแก้ว ได้แก่ สัญลักษณ์ของพระบรมราชินยานุสาวรีย์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการขอโชคลาภและความรักและสัญลักษณ์ศาลพ่อปู่โป่งลาน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการได้รับความคุ้มครองปกป้องรักษา เมื่อนำมาประกอบกับข้อค้นพบทางด้านคุณค่า พบว่า ทั้งสองสัญลักษณ์นั้น เป็นสัญลักษณ์ที่มาจากข้อค้นพบทางด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเหมาะแก่การนำสัญลักษณ์เหล่านั้น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของวังสวนบ้านแก้วเป็นอย่างยิ่ง

การส่งเสริมการใช้สัญลักษณ์ของวังสวนบ้านแก้ว เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ยึดหลักสำคัญคือ ต้องนำการท่องเที่ยวของวังสวนบ้านแก้ว เกี่ยวเกาะไปกับการท่องเที่ยวในทำนองเดียวกัน และการท่องเที่ยวที่นำไปเกาะเกี่ยวด้วยนั้น ต้องเป็นการท่องเที่ยวชนิดนิยมซึ่งมีรูปแบบชัดเจน มีลักษณะของแบรนด์ทางการท่องเที่ยวที่แข็งแรง สร้างกิจกรรมใหม่ ร่วมกับการใช้โซเชียลมีเดีย (Social Media) อย่างมีเทคนิค เพื่อนำการท่องเที่ยวของวังสวนบ้านแก้ว ไปอยู่บนเส้นทางที่ถูกค้ากลุ่มเป้าหมายจะเห็นในรูปแบบที่กว้างขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การทำวิจัยเรื่องนี้ เป็นความพยายามในการค้นหาความหมายแฝงของสัญลักษณ์สิ่งปลูกสร้าง และสิ่งของเครื่องใช้ของวังสวนบ้านแก้ว โดยผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทฤษฎีสัญวิทยามาเป็นกรอบในการศึกษาและวิเคราะห์หาความหมายสัญลักษณ์ ผลสรุปของการวิจัยทำให้เกิดข้อค้นพบที่น่าสนใจหลายประการ

จากข้อค้นพบของการวิจัยได้ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ทางความรู้ใหม่ เกี่ยวกับการศึกษา ความรู้ความเข้าใจต่อความหมายที่แฝงเร้นอยู่ของวังสวนบ้าน ซึ่งสถานที่แห่งนี้เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทั้งทางด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์และคุณค่าทางด้านสังคมและวัฒนธรรม จากการที่ครั้งหนึ่งสถานที่แห่งนี้เคยเป็นที่ประทับของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ 7 เป็นเวลายาวนานถึง 18 ปี เกิดเป็นความรักความผูกพันอันลึกซึ้งยาวนานจวบจนถึงปัจจุบัน จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนรุ่นหนึ่ง ในฐานะสถานศึกษาที่มีเยาวชนจำนวนมาก ที่ได้เข้ามาศึกษาหาความรู้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ซึ่งอยู่ในพื้นที่เดียวกันกับวังสวนบ้านแก้ว อย่างไรก็ตามในกรณีของวังสวนบ้านแก้วแห่งนี้ ได้แฝงเร้นไปด้วยคุณค่าทั้งทางประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมมากมาย ทั้งที่เป็นคุณค่าและความหมายที่มาจากสิ่งปลูกสร้างและสิ่งของเครื่องใช้และคุณค่าทางด้านความเชื่อในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์อันเป็นคุณค่าทางด้านความเชื่อที่มีผลต่อจิตใจของผู้คนในชุมชน สิ่งเหล่านี้จะเป็นแนวทางให้มีผู้ศึกษาในเชิงลึกเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชน เพื่อผลทางการอนุรักษ์ ซึ่งปัจจุบันได้รับการส่งเสริมให้มีความสำคัญจากภาครัฐ และทุกภาคส่วน เนื่องด้วยวังสวนบ้านแก้วแห่งนี้คือต้นทุนทางวัฒนธรรมที่มีชีวิต ที่แม้เวลาจะผ่านไปนาน แต่เสน่ห์ของความเป็นสถานที่ซึ่งมีประวัติศาสตร์อันทรงคุณค่าและแฝงเร้นไปด้วยเอกลักษณ์อันโดดเด่นจากรื่องราวที่แตกต่างจากบริบทของชุมชนอื่น ยิ่งเมื่อได้มีข้อมูลมาจากความการใช้ทฤษฎีสัญวิทยาวิเคราะห์หาความหมายแฝง เปิดเผยซึ่งเรื่องราวที่เชิงลึก จะยิ่งเป็นการเพิ่มเสน่ห์ให้กับวังสวนบ้านแก้วมากขึ้น ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สัญลักษณ์หาความหมายแฝงเหล่านี้สามารถนำมาใช้ทำสื่อเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวได้อีกด้วย

วังสวนบ้านแก้วแห่งนี้ หากพิจารณาในด้านคุณลักษณะของพื้นที่ นับว่ามีทุนมรดกทางวัฒนธรรมที่จะสามารถนำมาบูรณาการเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรีได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะทุนมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้วิเคราะห์หาความหมายต่าง ๆ อันเป็นความหมายแฝงในเชิงลึกแล้วนั้น จะยิ่งเพิ่มความน่าสนใจ เพิ่มเสน่ห์ของสถานที่ให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น นำความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ความหมาย มาใช้ในการบูรณาการการท่องเที่ยวทั้งทางด้านสถานที่ และทางด้าน การบูรณาการสื่อต่าง ๆ ให้น่าสนใจเพิ่มขึ้น อีกประการหนึ่ง การเพิ่ม

ความน่าสนใจนั้น ส่งผลที่ได้อย่างสำคัญคือ ทำให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูรักษามรดกทางวัฒนธรรม รวมไปถึงการสำนึกรักษ์บ้านเกิดอีกด้วย

ประการสำคัญเมื่อได้พิจารณาแนวกว้างทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดจันทบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจำนวนมาก แต่ที่โดดเด่นในระดับประเทศ คือ การท่องเที่ยวชุมชนเขาคิชฌกูฏ ซึ่งมีอัตลักษณ์สำคัญทางด้านความเชื่อเป็นอย่างมากและประสบความสำเร็จในการนำเสนอ สำหรับในส่วนของวังสวนบ้านแก้วนั้น ผู้วิจัยค้นพบจากการวิเคราะห์สัญญาณสิ่งปลูกสร้างของวังสวนบ้านแก้ว พบว่ามีความหมายแฝงทางด้านความเชื่ออยู่จำนวนมาก สามารถนำเสนอความหมายแฝงทางด้านความเชื่อมาเป็น โมเดลคู่กับเขาคิชฌกูฏในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่จังหวัดเดียวกัน จะส่งผลดีต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของวังสวนบ้านแก้วได้เป็นอย่างดี

นอกจากสัญญาณในเรื่องของความเชื่อ ยังมีสัญญาณในเรื่องของความรักและความผูกพัน ซึ่งเป็นคุณค่าและความหมายในเชิงสังคมและวัฒนธรรมที่ควรนำความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์สัญญาณมาใช้ในการบูรณาการทางการท่องเที่ยวของวังสวนบ้านแก้ว

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใคร่ขอสรุปในเรื่องของการวิเคราะห์สัญญาณของวังสวนบ้านแก้ว เพื่อนำมาใช้ในการบูรณาการการท่องเที่ยวของวังสวนบ้านแก้วให้เห็นชัดเจน

1. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สัญญาณของวังสวนบ้านแก้ว อันเป็นข้อมูลเชิงลึกนี้ เพื่อการเผยแพร่ให้เกิดการรับรู้ในชุมชน จนเกิดเป็นความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งมากขึ้น
2. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สัญญาณของวังสวนบ้านแก้ว อันเป็นข้อมูลเชิงลึกนี้ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อโฆษณา สื่อประชาสัมพันธ์ของวังสวนบ้านแก้ว ให้น่าสนใจยิ่งขึ้น
3. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สัญญาณของวังสวนบ้านแก้ว แลกเปลี่ยนความรู้เพื่อการเผยแพร่แก่พิพิธภัณฑสถานอื่น ๆ ที่มีการนำเสนอในลักษณะเดียวกันหรือคล้ายกัน มานำเสนอร่วมกัน รวมไปถึงการเผยแพร่ผ่านสื่อใหม่ เช่น นำเสนอผ่านเว็บไซต์อินเทอร์เน็ตในรูปแบบการโยงข้อมูลถึงกันและกัน
4. นำข้อค้นพบในเรื่องความเชื่อไปสร้างโมเดลคู่ เกาะเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางความเชื่อทำนองเดียวกัน เช่น การท่องเที่ยวเขาคิชฌกูฏ ที่เน้นในเรื่องการท่องเที่ยวด้านความเชื่อ นำมาสร้างเป็น โมเดลคู่ ในฐานะการท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ในเชิงความเชื่อที่เหมือนกัน ควรบูรณาการให้อยู่ในรูปของเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ในเส้นทางเดียวกัน
5. นำข้อมูลที่ค้นพบในเรื่องราวของความรักความผูกพันที่เป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญ โดยเฉพาะในเรื่องราวความรักและความผูกพันของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ ที่มีต่อ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ มาเป็นโมเดลในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เกาะเกี่ยวไปกับประเพณีความรัก เช่น ประเพณีวันวาเลนไทน์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับทั่วโลก โดยนำเรื่องราวความรักที่มั่นคงของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ เผยแพร่ออกสื่อ และสร้างโมเดลความรักแท้เป็นตัวอย่างแก่สังคมสมัยใหม่ที่ห่างไกลรักแท้ รวมไปถึงการนำข้อมูลมาส่งเสริมร่วมกับประเพณีความรัก

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ มุ่งที่จะวิเคราะห์หาความหมายแฝงของสิ่งปลูกสร้างและสิ่งของเครื่องใช้ของวังสวนบ้านแก้ว ซึ่งเป็นการหาความหมายทางกายภาพ การศึกษาครั้งต่อไป ควรเน้นที่ความสำคัญกับการวิเคราะห์สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมและอวัจนภาษาของวังสวนบ้านแก้ว ซึ่งผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า การวิเคราะห์ในเรื่องนี้จะเป็นการส่งเสริมข้อมูลของวังสวนบ้านแก้ว ให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีสัญวิทยาในการทำวิจัยไปยังสื่อประเภทอื่น ๆ และเป็นกรอบในการศึกษา ซึ่งจะทำได้ข้อมูลในเชิงลึกมากขึ้น โดยเฉพาะสื่อสมัยใหม่ เช่น สื่อโซเชียลมีเดีย ซึ่งปัจจุบันเป็นสื่อที่สำคัญอย่างมาก

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี